

Juris Burlakovs (vides konsultants), Līga Bulmeistere (vides konsultante), Jolanta Jēkabsons (LU Bioloģijas institūta eksperte), Ingus Purgalis (Pasaules Dabas Fonda eksperts – konsultants), Olga Ritenberga (LU pētniece)

Lai virszemes ūdeņiem sasniegtu un saglabātu labu ekoloģisko stāvokli, ir jāizstrādā **vadlīnijas**, uz kuru pamata tiek veikta pārvaldība:

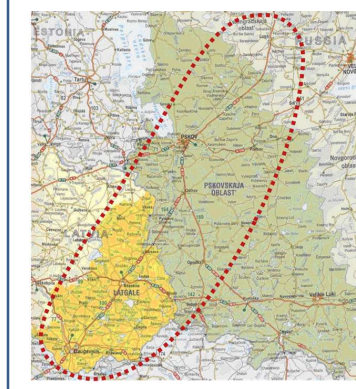

sniegti konceptuāli priekšlikumi preventīvām, kontrolējošām, saglabājošām pārrobežas baseina aktivitātēm

jāpazīna esošā problēmsituācija, kas izvirza noteiktus darba uzdevumus mērķa sasniegšanai

Vadlīnijas var kalpot kā paraugs citu pierobežas pašvaldības teritoriju ūdenstilpju un ūdensteču un to piegulošo teritoriju apsaimniekošanai. Lai izstrādātu priekšlikumus ekosistēmu pakalpojumu efektīvas funkcionēšanas (t.sk., bioloģiskās daudzveidības un rekreācijas) saglabāšanai un attīstīšanai, ir jānosaka katrā lokālā baseina nogabala prioritātes, par pamatu ņemot ūdens ekosistēmu kapacitātes nodrošināšanu ilgtermiņā.

Attīstoties baseinu teritorijai kopumā, atsevišķi ir jāplāno arī atsevišķu teritoriju attīstība sociālā, ekonomiskā, kultūras, dabas, rekreācijas un citos aspektos. **Daugavas un Veļikajas sateces baseini** ir Latvijā, Krievijā un Baltkrievijā esoša sateces baseina daļa, no kuras ūdeņi tiek nesti Baltijas jūras virzienā. Projekta ietvaros teritorijas daļa Krievijā ir Sebežas, Pitalovas un Pleskavas rajons un Pečoru pilsēta, savukārt, Latvijā – Riebiņu, Dagdas, Preiļu, Ilūkstes, Līvānu un Daugavpils novadi.

Upes gultnes tīrīšana (<http://www.videsvestis.lv/content.asp?ID=138&what=28>)

Gultnes irdināšanas un ūdensaugu sakņu sistēmas rāvēšanas darbi Salacas upē (Urtāns, 2008)

Mazizmēra sapropela ieguves iekārta Sumi, Ukrainā (<http://sumy.all.biz/en/extraction-of-sapropel-s361863#show0>)

Mākslīgā mitrāja piemērs Somijā (Grinberga L., Jansons V. 2012)

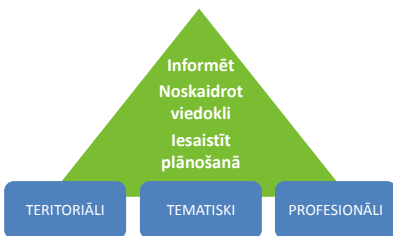
Saldūdens hidroekosistēmu bioloģiskās daudzveidības un funkciju saglabāšanas nolūkā svarīga ir upju un ezeru regulāra apsaimniekošana un kopšana. Upju atjaunošanai Latvijā tiek izmantoti vairāki tehniskie risinājumi, kas īpaši piemēroti mazo un vidēji lielo upju kopšanai: ūdensaugu izplaušana, ūdenstilpju un ūdensteču attīrīšana no mehāniskā piesārņojuma, krastmalu veģetācijas zonas izveidošana, gultnes pārveidošana un uzlabošana.

Latvijas un Krievijas pierobežas zonās boreālajos klimatiskajos apstākļos viena no nozīmīgām problēmām ir ezeru saldūdens kvalitātes pasliktināšanas process un ātra ūdenstilpju aizaugšana, ko izraisa organisko vielu akumulācija ezerdabes pamatnē (sapropela veidošanās). Uzkrāšanās rezultātā ezeru dziļums samazinās un tie sāk aizaugt. Viena no ezeru reaktivācijas metodēm ir sapropela ekstrakcija ar sūcējiem, ezers tiek padziļināts, tiek palielināts skābekļa daudzums, kas izšķīdīs ūdenī.

Piemērs individuālajām notekūdeņu attīrīšanas iekārtām privātmājās (SIA „August Latvia”, bez dat.)

SABIEDRĪBAS LĪDZDALĪBA

Sabiedrības līdzdalības uzdevumi

Lēmumu pieņemšanu saistībā ar ūdenstilpju un ūdensteču apsaimniekošanu jāveic pārdomāti un ne tikai ekspertu, bet arī **sabiedrības līdzdalība ir obligāts priekšnoteikums demokrātiskā sabiedrībā.**

Viena no sabiedrības līdzdalības formām ir **talkas** ar mērķi sakopt upes. Talkās tiek veikta gan upes gultnes tīrīšana, gan krastu sakopšana un labiekārtošana.

Ieguvumi no upju kopšanas ir: laivošanas maršruti, mazās uzņēmējdarbības attīstība (laivu nomas, viesu mājas), labvēlīgāki apstākļi zivju resursiem, tiek sakopta ainava un upju pašattīrīšanās veicināšana.

Talka upes krastā pie Dubnas ietekas Daugavā (<http://www.livani.lv>)

Galvenie secinājumi un noslēguma piezīmes

- Ūdenstilpju un ūdensteču apsaimniekošana ir jāuzlūko ne tikai no ekonomisko, rekreācijas vai citu tautsaimniecības nozaru skatpunkta, bet arī kā nozīmīgu ekosistēmas pakalpojumu avotu.
- Kopumā ūdensteču kvalitāte Latgalē ir labāka nekā ūdenstilpju, jo vismaz sliktai ekoloģiskajai kvalitātei atbilst 6% upju un 21% ezeru ūdensobjektu.
- Latvijā ir uzkrāta laba pieredze ūdenstilpju un ūdensteču apsaimniekošanā, kuru veiksmīgi var izmantot arī pierobežas reģionos.
- Apsaimniekošanas darbības plānojamas, hierarhiskā kārtībā ņemot vērā starptautiskās konvencijas un attiecīgās valsts likumus, savukārt pašvaldību saistošie noteikumi būtu sastādāmi, ņemot vērā labāko zināmo pieredzi pasaulē.
- Ūdenstilpju un ūdensteču apsaimniekošana tiek veikta pārdomāti, ja pie ekonomiskā izvērtējuma tiek ņemta vērā pilnā ekosistēmu pakalpojumu vērtība.
- Papildus Valsts veiktajam integrētajam monitoringam, būtu ieteicams veikt estētisko un vizuālo piesārņojuma novērtējuma katrā pašvaldībā, uz kuru pamata būtu veicami organizēti sakopšanas pasākumi.
- Upju un ezeru prevencija un reaktivācija veicama, sadarbojoties pašvaldībām, vides nevalstiskajām organizācijām un uzņēmumu ekspertiem, ievērojot likumus noteiktās prasības, kā arī, rekomendējoši ņemot vērā šajās vadlīnijās aprakstīto pasaules pieredzi.
- Sabiedrības līdzdalībai ūdenstilpju un ūdensteču apsaimniekošanas plānošanā un rīcības realizācijā ir liela nozīme.